

بررسی تطبیقی عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مقابله با بحران کرونا و ویروس

بهنام رشیدی زاده^{۱*}

علی اصغر نصیری^۲

چکیده

هدف: مقاله حاضر درصدد است با بررسی مقایسه‌ای مواجهه‌ی جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مقابله با پاندمی کرونا به این سؤال پاسخ دهد که «عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مقابله با کرونا و ویروس چگونه بوده؟»

روش‌شناسی پژوهش: برای نیل به هدف مذکور و پاسخ به سؤال اصلی پژوهش، از تلفیقی از روش توصیفی و روش مطالعه‌ی مقایسه‌ای و کاربست نظریه‌ی نهادگرایی به‌مثابه‌ی چارچوب نظری استفاده شده است. **یافته‌ها:** بررسی عملکرد ایالات متحده آمریکا و جمهوری اسلامی ایران از وجود برخی شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مبارزه‌ی با کرونا و ویروس حکایت دارد. به‌گونه‌ای که در واقع وجود تفاوت‌های مذکور خروجی متفاوتی را از جهت مبتلایان و فوتی‌ها نسبت به جمعیت دو کشور رقم زده است.

نتیجه‌گیری: علی‌رغم وجود برخی شباهت‌ها میان عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مبارزه کرونا و ویروس همچون ضعف‌های مدیریتی در عکس‌العمل اولیه، وضع پروتکل‌ها و اقدامات پیشگیرانه، تولید واکسن، اما جمهوری اسلامی ایران با ایجاد انسجام در سطح کلان نهادهای رسمی و نیز تعامل و هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی خود و استفاده بهینه از ظرفیت‌های نهادهای بین‌المللی، به‌ویژه پس از روی کار آمدن دولت جدید توانست به مهار نسبی بیماری کرونا در سطح کشور دست یابد. اما ایالات متحده آمریکا به دلیل عدم انسجام در نهادهای رسمی و نیز ناتوانی در ایجاد هماهنگی و هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی خود در مقابله با کرونا بلکه به‌وجود آمدن شکاف و بی‌اعتمادی میان آن دو نهاد، علی‌رغم روی کار آمدن دولت جدید (بایدن) در آمریکا، در صدر آمار مبتلایان و فوتی‌های ناشی از کرونا در جهان قرار دارد.

کلید واژه‌ها: جمهوری اسلامی ایران، ایالات متحده آمریکا، نهاد رسمی و غیررسمی، کرونا.

Email: behnam.rashidizade@gmail.com

۱- استادیار و عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم اسلامی

امام صادق(ع) (نویسنده مسئول)

Email: a.nasiri@shahroodut.ac.ir

۲- استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی شاهرود

مقدمه

شیوع امراض مسری در جهان، مسئله جدیدی محسوب نمی‌شود چرا که تاریخ حیات بشر نشان می‌دهد که امراض مذکور همیشه وجود داشته‌اند، اما در این میان می‌توان به برخی امراض مسری جدید و به سرعت پیشرونده که بیماری‌های نوظهور نیز نامیده می‌شوند، اشاره کرد که با تأثیری چشمگیر در سلامت جهانی، در مرگ و میر و ناتوانی میلیون‌ها نفر و ایجاد مشکلات اجتماعی و اقتصادی تأثیرگذار بوده است. پاندمی کووید-۱۹ با نام کرونا ویروس در اواخر دسامبر سال ۲۰۱۹ میلادی از جمله‌ی امراض مسری نوظهوری است که جامعه‌ی جهانی را دچار بحرانی اساسی نموده است. سرعت شیوع و فراگیری این بیماری به قدری شدید بود که سازمان بهداشت جهانی را بر آن داشت که وضعیت اضطراری اعلام نماید (جاجرمی، ۲۰۲۰: ۹۵). شیوع این ویروس در کشور ایران در ۲۹ بهمن سال ۱۳۹۸ رسماً اعلام گردید (تقوایی و لرحجویی، ۲۰۱۹: ۳). ایران اسلامی با وجود تحریم‌های مالی و دارویی غرب و نیز مدیریت ضعیف دولت دوازدهم در ابتدای مواجهه با کوید-۱۹، موفق شد با اخذ تصمیمات راهبردی بخصوص با آغاز به کار دولت سیزدهم که دارای رویکردی جدید و مدیریتی جهادی در مقابله با بحران ویروس کرونا بود و همزمان ورود ظرفیت‌های مردمی و راهبری مقام معظم رهبری به‌خصوص دعوت به کمک‌های مؤمنانه، پیامدهای آسیب‌زای بحران کرونا را به‌صورت نسبی، مدیریت نماید. که این خود کارنامه‌ای قابل قبول برای نظامی که تحت فشار تحریمی حداکثری قرار داشته است، محسوب می‌شود. ارزش این کارنامه در مقایسه با عملکرد ضعیف ایالات متحده به‌عنوان کشوری دارای ظرفیت‌های بهداشتی و درمانی پیشرفته به‌ویژه در دولت ترامپ در مواجهه با کوید-۱۹ دو چندان می‌شود. سوء مدیریت ایالات متحده آمریکا در مواجهه با این ویروس به گونه‌ای بود که در طی کمتر از سه ماه، قربانیان این ویروس در آمریکا در وضعیت بحرانی قرار گرفت، به‌طوری‌که آمریکا آشکارا اعلام کرد بحران کووید-۱۹ در آمریکا از وقایع پرل هاربر و ۱۱ سپتامبر هم فاجعه‌بارتر است. این مقاله در صدد است با رویکردی مقایسه‌ای و بهره‌گیری از نظریه نهادگرایی عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا را در مواجهه بحران کوید-۱۹ را تبیین نماید. به همین منظور در ابتدا در بخش روش‌شناسی، روش مقایسه‌ای و در بخش چارچوب نظری، نظریه‌ی نهادگرایی و بعد مفهوم ویروس کرونا بیان می‌گردد. در قسمت پیشینه پژوهش، وجه نوآوری این پژوهش بیان می‌گردد. سپس با بهره‌گیری از روش و چارچوب مفهومی مذکور، مواجهه نظام جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا تبیین می‌گردد.

روش و چارچوب نظری

روش تحقیق

روش تحقیق در این مقاله، تلفیقی از روش توصیفی تحلیلی و روش مقایسه‌ای است که با استفاده از ابزار جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها از اسناد و مدارک و منابع کتابخانه‌ای انجام خواهد شد.

یکی از ابزارهای ضروری تحقیق در پدیده‌های سیاسی روش مقایسه‌ای می‌باشد. این روش در اصطلاح به ارائه نوعی مدرک تجربی با هدف مقایسه‌ی نظامند پدیده‌های سیاسی تعریف شده است (رز، ۱۹۹۱: ۴۳۹) روش مقایسه‌ای می‌تواند میان کشورها و نیز در مقایسات درون کشوری یا در طول زمان به کار برده شود (مارش و استوکر، ۲۰۰۵: ۲۸۱-۲۸۲). مطالعات موردی کشورها در چارچوب مقایسه‌ای، مطالعه‌ی نظامند تعداد معدودی از کشورها و مقایسات جهانی بر پایه‌ی تحلیل آماری، انواع گوناگون تحلیل مقایسه‌ای می‌باشند (همان: ۲۸۶). نوع دوم یعنی مطالعه‌ی نظامند تعداد معدودی از کشورها از تفصیل کمتر نسبت به مطالعه‌ی موردی اما در نتایج، از قابلیت تعمیم بیشتری برخوردار می‌باشد. رهیافت «بسیار مشابه» و نیز رهیافت «بسیار متفاوت» از جمله‌ی رهیافت‌های نوع دوم می‌باشد. رهیافت «بسیار متفاوت» دربرگیرنده‌ی مقایسه‌ی کشورهایی می‌باشد که بین آنها در زمینه‌ی عواملی که مورد علاقه‌ی پژوهشگر است، تفاوت زیادی وجود دارد (مارش و استوکر: ۲۸۹-۲۹۰). در این پژوهش از نوع دوم روش مقایسه‌ای (مقایسه‌ی دو دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ایالات متحده آمریکا از جهت مدیریت بیماری کرونا) با محوریت رهیافت «بسیار متفاوت» استفاده خواهد شد.

نهادگرایی به مثابه‌ی چارچوب نظری

نهادها به مقولاتی اجتماعی گفته شود که محصول توافق آگاهانه یا ناآگاهانه بشر می‌باشند (نایت، ۱۹۹۲: ۱۱۸). داشتن ارزش‌های مشترک در بین اعضای یک نهاد، پایداری و ثبات نسبی در طول زمان، وجود داشتن در مجموعه عناصر ساختاری اجتماع و سیاست (ساختارهای رسمی همچون قانون، سازمان‌های دولتی و یا ساختارهای غیررسمی همچون شبکه‌های سازمانی و یا دسته‌ای از هنجارها)، اثرگذاری محدودکننده بر روی کنش فردی از جمله‌ی مؤلفه‌های اصلی یک نهاد می‌باشند (پیترز، ۲۰۱۶: ۳۴-۳۵). نهادها به علت ویژگی امکان‌بخش و نیز محدودکننده‌ای که دارند، هم بر فرآیند تعاملات اجتماعی و هم بر نتایج آنها اثرگذار می‌باشند (پاتنام، ۲۰۰۰: ۳۰). نهادها، مقولاتی عینی می‌باشند. چراکه از یک سو با اعمال محدودیت‌های ملوس بر رفتار کنشگران در ارتباط با آنها تأثیر می‌گذارند (بل، ۱۹۸۸: ۵۵). و از سوی دیگر نهادها در راستای ویژگی اعمال محدودیت، ظرفیت‌هایی جهت تحقق کنش‌های انسانی ایجاد می‌نمایند. کنش انسانی و حیات اجتماعی و تنظیم آن بدون وجود هنجارها، وجود قوانین، سازمان‌ها، امکان‌پذیر نمی‌باشد (هاجسون، ۲۰۰۹: ۵۰۴). خصلت محدودسازی و امکان‌بخشی در تعریف داگلاس نورث به صراحت بیان شده است:

«نهادها قواعد بازی هستند یا به بیانی رسمی‌تر، محدودیت‌های ساخته شده به دست بشر هستند که تعاملات انسانی را شکل می‌دهند. در نتیجه، آنها انگیزه‌های موجود در تعاملات انسانی (خواه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و...) را ساختارمند می‌کنند... آنچه باید به لحاظ مفهومی به صورت مشخص متمایز

شود، قواعد بازیگران است. هدف قواعد تعریف روشنی است که بازی بر اساس آن صورت می‌گیرد» (نورث، ۱۹۹۰: ۳).

در مجموع می‌توان به دو دسته تعریف در مورد محدوده‌ی در برگیرندگی مفهوم نهاد اشاره کرد. در برخی تعاریف، گستره‌ای از هنجارها تا سازمان‌های حکومتی ذیل مفهوم نهاد قرار می‌گیرند (مارش و اولسون، ۱۹۸۹: ۲۲). و در برخی دیگر از تعاریف، مقولات و سازمان‌های عینی ذیل مفهوم نهاد لحاظ می‌شوند. از آنجا که توسعه دادن بیش از اندازه‌ی مفهوم نهاد امکان مخدوش شدن مطالعه نهادی با دیگر روش‌ها را سبب می‌شود لذا برخی همچون عجم‌اغلو و رایبسون علاوه بر ذکر ویژگی‌هایی همچون «با دوام بودن» و «ظرفیت تأثیرگذاری بر اقدامات»، به ویژگی «توانایی نهادها در تأثیرگذاری بر تخصیص قدرت در آینده» به‌عنوان ویژگی نهادهای سیاسی اشاره می‌کنند (عجم‌اغلو و رایبسون، ۲۰۱۱: ۲۷۵-۲۷۴ و ۲۶۷). بر اساس تحلیل‌های مذکور و با توجه به نهادهای تأثیرگذار بر حوزه‌ی سیاسی، دو سطح اصلی برای نهاد می‌توان معرفی کرد: الف) نهادهای رسمی: مجموعه نهادهای تشکیل دهنده‌ی نظام سیاسی مورد اشاره در قانون اساسی و یا قواعد و سازوکارهای رسمی تنظیم امور سیاسی و حاکمیتی می‌باشند. مانند قانون اساسی، قوانین مدنی و کیفری، قانون انتخابات، قانون مطبوعات و نهادهای سیاسی دارای سهمی از قدرت مذکور در قانون اساسی. ب) نهادهای غیررسمی: نهادهایی هستند که با وجود این‌که قسمتی از ساختار رسمی دولت محسوب نمی‌شوند ولی در حیات سیاسی دارای نقشی مهم هستند و یا در شکل دادن به فضا و کنش‌های بازیگران، چگونگی عملکرد و ظرفیت نهادها تأثیرگذار می‌باشند. مانند احزاب، انجمن‌ها و اتحادیه‌ها، مطبوعات و شبکه‌های سیاسی و اجتماعی. مؤلفه‌های فرهنگی، سازوکارهای غیررسمی در ارتباطات عادی در حوزه‌ی سیاسی و حکومتی، هنجارها و عناصر ایجادکننده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی. رابطه‌ای دو طرفه و دیالکتیکی بین نهادهای رسمی و غیررسمی حاکم است (هاجسون، ۲۰۰۹: ۵۲۱-۵۲۳ و ۵۳۸). تحقق به‌گونه‌ای عمدی، متمرکز و از بالا به پایین از جمله ویژگی‌های معمول نهادهای رسمی می‌باشد و تحقق به‌صورت خودجوش، غیرمتمرکز و از پایین به بالا از ویژگی‌های معمول نهادهای غیررسمی می‌باشد (نایت، ۱۹۹۲: ۱۵) و (ر.ک. کاظمی، ۲۰۱۳: ۱-۲۷).

جدول ۱: سطوح نهادها

نسبت	ویژگی‌ها	مصادیق	تعریف	سطوح نهادها
وجود رابطه‌ای دو طرفه و دیالکتیکی بین نهادهای رسمی و غیررسمی	وجود به‌صورتی عمدی، متمرکز و از بالا به پایین	قانون اساسی، قوانین مدنی و کیفری، قانون انتخابات، قانون مطبوعات و نهادهای سیاسی دارای سهمی از قدرت مذکور در قانون اساسی	نهادهای تشکیل دهنده‌ی نظام سیاسی	رسمی
	وجود خودجوش، غیرمتمرکز و از	احزاب، انجمن‌ها و اتحادیه‌ها، مطبوعات و شبکه‌های سیاسی و اجتماعی مؤلفه‌های	خارج از نظام سیاسی و دارای	غیررسمی

	پایین به بالا	فرهنگی، سازوکارهای غیررسمی در ارتباطات جاری در حوزه‌ی سیاسی و حکومتی، هنجارها و عناصر ایجاد کننده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی	نقشی مهم در حیات سیاسی	
--	---------------	--	------------------------	--

کرونا ویروس

ویروس کرونا^۱ یکی از شاخه‌های خانواده‌ی ویروس‌ها و زیرمجموعه کرونا ویریده^۲ محسوب می‌شود که برای اولین بار در دهه ۶۰ میلادی شناخته شدند که کرونا ویروس سندرم حاد تنفسی آخرین نمونه از این خانواده می‌باشد که در سال ۲۰۱۹ از ووهان چین گسترش یافت (کارول و دی کاند، ۲۰۲۰: ۳۳۱). آلفا کرونا ویروس^۳، بتا کرونا ویروس^۴، گاما کرونا ویروس^۵ چهار شاخه‌ی اصلی مجموعه‌ی کرونا ویریده هستند. از بین بیش از چهل گونه از کرونا ویروس‌های شناخته شده، هفت نوع از آنها به انسان منتقل شده‌اند و منشأ بیماری‌های خطرناکی مثل سارس^۶، مرس^۷ و کووید ۱۹ گردیده‌اند (چوک وان یان و رید، ۲۰۲۰: ۲). حیوانات منشأ نخست کرونا ویروس‌ها بوده‌اند. خفاش‌ها و گربه‌ها عامل شیوع ویروس سارس شناخته شدند که منجر به سرایت به انسان‌ها گردید. شتر نیز منشأ ویروس مرگبار مرس شناخته شد که با سرایت به انسان، مرگ حدود ۱۰۰۰ نفر را در سال‌های ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۴ در غرب آسیا رقم زد (نومان، ۲۰۱۹: ۶). با این وجود منشأ کووید ۱۹ هنوز مشخص نشده است. علائم این ویروس از علائم سرماخوردگی ساده تا تب و لرز، تنگی تنفس را در برمی‌گیرد. ویروس کوید ۱۹ علاوه بر تهدید ارگان‌های تنفسی، سایر اندام‌های حیاتی همچون کلیه‌ها و کبد را نیز دچار مخاطره می‌کنند (ندیم، ۲۰۲۰: ۹). در حال حاضر، مردم ۲۲۴ کشور در جهان درگیر بیماری کرونا شده‌اند و مبتلایان به بیماری کرونا (کووید-۱۹) در جهان به بیش از ۴۸۰ میلیون نفر رسیده، که از این تعداد مرگ بیش از شش میلیون نفر بر اثر این بیماری تأیید شده است. در جدول (۱) آمار مبتلایان این بیماری تا فروردین ۱۴۰۱ را مشاهده خواهیم کرد.

پیشینه پژوهش

بررسی موضوع مقایسه عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مقابله با بحران کرونا ویروس به‌ویژه از منظر نهادگرایی، در نوع خود موضوعی نو و جدید محسوب می‌شود. چراکه پژوهش‌هایی که به این موضوع نزدیک بوده‌اند به مسائلی همچون پیامدهای اجتماعی شیوع کرونا ویروس در ایران،

1. Coronaviruses
2. Coronaviridae
3. Alpha Coronavirus
4. Beta Coronavirus
5. Gamma Coronavirus
6. Severe acute respiratory syndrome (SARS)
7. Mors

بررسی مواجهه با کرونا در سه تمدن غربی، شرقی و اسلامی، تقویت رفتارهای محدودکننده شیوع کووید ۱۹، مقایسه عملکرد دولت ایران و سنگاپور و غیره پرداخته‌اند؛ اما برخی مهم‌ترین آثار نگاشته شده‌ی نزدیک به موضوع این مقاله عبارت است از:

جدول ۲: پیشینه پژوهش

محققین	سال	نتایج تحقیق
باقری دولت‌آبادی و شفیعی	۲۰۱۹	در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تطبیقی عملکرد دولت ایران و سنگاپور در مقابله با کرونا و آینده پیش‌روی آنها» و در چارچوب روش آینده‌پژوهی پنج سناریو را برای آینده سیاسی-اجتماعی پیش‌روی دولت‌های مذکور طرح می‌کنند و معتقدند عملکرد دولت سنگاپور در رویارویی با ویروس کرونا به نسبت ایران سریع‌تر، برنامه‌ریزی شده‌تر، قانون‌مندتر و شفاف‌تر بوده است.
جاجرمی	۲۰۱۹	در مقاله‌ای با عنوان «پیامدهای اجتماعی شیوع کرونا و ویروس در ایران» معتقد بحران کرونا بر حوزه‌هایی چون خانواده و آموزش، روابط کار و برخی گروه‌های اجتماعی مانند زنان، کودکان، صاحبان مشاغل خرد و مهاجران بیشترین پیامد داشته است.
صابر و ملک خویان	۲۰۱۹	در مقاله‌ای با عنوان «اقدامات دولت‌ها و ملت در مقابله با کرونا» به بررسی معضلات و نقاط ضعف ایران در رویارویی با شیوع کرونا از طریق مقایسه با دستاوردهای دیگر کشورها پرداخته‌اند.
عبدلی و علوی	۲۰۱۹	در مقاله‌ای با عنوان «کرونا و تمدن بشری» به بررسی سه تمدن، غربی، اسلامی و شرقی در مواجهه با کرونا پرداخته‌اند. این پژوهشگران معتقدند تمدن شرقی و اسلامی با وجود تفاوت در مبانی به دلیل تأکید بر اخلاق و معنویت در مواجهه با کرونا مسئولانه‌تر عمل کردند.
کاریکو و همکاران	۲۰۲۰	در این مطالعه، داروسازان یا ارائه‌دهندگان خدمات درمانی نشان دادند که می‌توانند با استفاده از سازه‌های مدل اعتقادات سلامت (تهدید درک شده، موانع و منافع درک شده، خودکارآمدی و تشویق به عمل) رفتارهای محدودکننده شیوع کووید ۱۹ (فاصله‌گذاری اجتماعی و ماندن در خانه) را تقویت و گسترش دهند.
تاجری و همکاران	۲۰۲۰	در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل رفتارهای پیشگیرانه در مقابله با ویروس کرونا مورد: نواحی روستایی شهرستان دشتستان» مدل اعتقادات سلامت را برای کاهش رفتارهایی که اضطراب و ترس ناشی از کووید ۱۹ را پیشنهاد داده و معتقدند نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که مؤلفه‌های تمایل، نگرش، منافع درک شده، راهنمای عمل، هنجار ذهنی و خودکارآمدی درصد قابل توجهی (۶۶ درصد) از رفتار پیشگیرانه جوانان روستایی در مقابله با ویروس کرونا را پیش‌بینی می‌کنند که در زمینه تحقیقات روانشناسی و علوم اجتماعی مقدار بالایی است.

پراستبو و همکاران	۲۰۲۰	در این مطالعه، از یک تئوری ترکیبی متشکل از دو مدل رفتار برنامه‌ریزی شده و تئوری انگیزه حفاظت جهت ۲۰۲۰ بررسی عوامل مؤثر بر اثربخشی اقدامات پیشگیرانه از کووید ۱۹ در میان فیلیپینی‌ها استفاده کرده‌اند. نتیجه تحقیقات آنان نشان داده است که تمایل به پیگیری و انجام رفتارهای پیشگیرانه تحت تأثیر نگرش نسبت به رفتارهای پیشگیرانه، هنجارهای اجتماعی و کنترل رفتاری درک شده قرار دارد و این عوامل پیش‌بینی کننده رفتارهای واقعی پیشگیرانه از کووید ۱۹ است.
احمد و همکاران	۲۰۲۰	مطالعه احمد و همکاران در چین در رابطه با تأثیر عوامل مبتنی بر درک افراد، روی نیت پذیرش اقدامات پیشگیرانه با استفاده از تئوری اقدام منطقی و رفتار برنامه‌ریزی شده نشان داده است که درک خطر، دانش اپیدمی، ریسک‌گریزی، کنترل رفتاری درک شده، هنجارهای ذهنی و نگرش نسبت به پیگیری از اپیدمی کووید ۱۹، محرک نیت افراد برای پیگیری از اپیدمی است.
آدیوسو ویلویو	۲۰۲۰	این مطالعه به بررسی عوامل مؤثر بر انجام فاصله‌گذاری اجتماعی برای کاهش شیوع کووید ۱۹ با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده توسعه یافته پرداخته است. نتایج نشان داد که هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده بر تمایل به انجام فاصله‌گذاری اجتماعی مؤثر هستند. همچنین درک ریسک بر نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده تأثیر می‌گذارد.

اما آنچه در مجموع می‌توان گفت این‌که آثار تولید شده به‌طور خاص به مقایسه عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مقابله با بحران کرونا و ویروس به‌ویژه از منظر نهادگرایی اشاره نکرده‌اند. بلکه آثار مذکور یا به عملکرد جمهوری اسلامی ایران و یا ایالات متحده آمریکا در مواجهه با موضوع کرونا و ویروس اشاره نکرده‌اند و یا اگر هم عملکرد آن دو کشور را بررسی کرده‌اند اما آن را به‌طور عمده به‌صورت مطلق و غیرمقایسه‌ای بررسی کرده‌اند. همچنین هیچ‌یک از آثار تولید شده مواجهه با کرونا و ویروس را از منظر نهادی بررسی نکرده‌اند. لذا در مجموع می‌توان گفت که تحقیق حاضر با پژوهش‌های دیگر متفاوت بوده و جدید می‌باشد.

مقایسه مواجهه جمهوری اسلامی و ایالات متحده در مقابله با کووید-۱۹ (کرونا)

مقایسه عملکرد دو کشور در مواجهه با یک مسأله مشترک زمانی دقیق و علمی تلقی می‌شود که شرایط هر یک از کشورها مود توجه واقع شود. به عبارت دیگر بر اساس یک متد علمی، در مقایسه می‌بایست از یک سو به امکانات و ظرفیت‌های هر یک از کشورها در مواجهه با مسأله و مشکل مشترک توجه شود و از سوی دیگر به موانع و کاستی‌هایی که حل مشکل و مسأله را با سختی مواجه می‌کند نیز باید توجه

داشت. بر این اساس در این قسمت، به‌عنوان مقدمه‌ی ورود به بحث، شرایط جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا به‌صورت مختصر بیان می‌گردد.

نظام جمهوری اسلامی ایران در روزهای پایانی سال ۱۳۹۸ در وضعیتی مورد تهاجم ویروس کرونا قرار گرفت که از یک سو تحت فشارهای شدید ناشی از تحریم‌های بین‌المللی به‌ویژه از سوی دولت آمریکا در عرصه‌های مالی و دارویی بود و از سوی دیگر تحت هجوم رسانه‌ای غرب و جریان‌های معاند نظام جمهوری اسلامی با هدف سیاه‌نمایی و ایجاد شک و تردید در جامعه قرار داشت. بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، اقتصاد ایران در وضعیتی با مشکل کرونا مواجه شده که متغیرهای اقتصادی شرایط مناسبی را نشان نمی‌داد. همچنین بنابر گزارش مرکز آمار ایران، رشد اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در ۹ ماه ابتدایی سال ۹۸، منفی ۷/۶ درصد و رشد اقتصادی غیرنفتی نیز حدوداً صفر و نرخ تورم نقطه به نقطه نیز در انتهای بهمن ۱۳۹۸ حدود ۲۵ درصد می‌باشد (جعفری، کوهستانی، ۲۰۱۹: ۳). عوامل مذکور سبب گردید که برآوردها حکایت از ورود ایران به معضلات جدی در عرصه اجتماعی و اقتصادی داشت. با این وجود نظام جمهوری اسلامی توانست به مدیریت و مهار نسبی بیماری کرونا در کشور دست یابد.

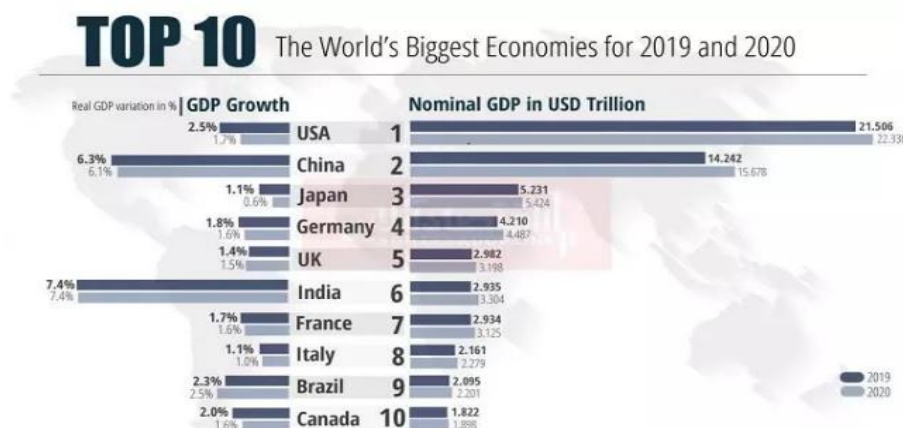
جدول ۳: رشد اقتصادی ایران بهار ۱۳۹۹

مرکز آمار ایران	بانک مرکزی	
۰,۱	۳,۷	کشاورزی
-۱۴,۳	-۱۶	نفت
-۰,۴	۱,۳	صنعت
۴,۹	۳,۸	آب، برق، گاز
-۲	۳,۹	ساختمان
-۳,۵	-۱,۶	خدمات
-۶,۷	-۴	بازرگانی، رستوران و هتلداری
-۳	-۲,۸	حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات
۱۰,۳	۱۱,۶	خدمات موسسات پولی و مالی
-۶,۱	۰,۱	خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی
۱,۲	-۲,۴	خدمات عمومی
-۶۳	-۱۷,۲	خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی
-۳,۵	-۲,۸	رشد اقتصادی
-۱,۷	-۰,۶	رشد اقتصادی بدون نفت

(گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، آذر ۱۳۹۹)

در مقابل با وجود این که ایالات متحده آمریکا به عنوان اقتصاد اول دنیا و این که کشوری است که بالاترین سرمایه گذاری را در نظام بهداشتی و درمانی خود دارد (خوشنودی فر، ۲۰۱۸: ۱۴)، عملکرد و نوع مدیریت آن کشور یکی از ضعیف ترین مدیریت ها و عملکردها در مواجهه با این بیماری در بین سایر کشورها بوده است و این در شرایطی است که نه مانند جمهوری اسلامی در تحریم اقتصادی از سوی کشور و نهاد بین المللی قرار داشته و نه در وضعیت رکود اقتصادی قبل از کرونا بوده بلکه خود عامل تحریم های مختلف و فشار بر سایر کشورها مانند ایران نیز بوده است.

شکل ۱: بزرگترین اقتصادهای جهان در سال ۲۰۲۰-۲۰۱۹

در ادامه، عملکرد ایالات متحده آمریکا و نظام جمهوری اسلامی ایران در چارچوب برگرفته از نظریه نهادگرایی تبیین خواهد شد.

ایالات متحده آمریکا در مواجهه با کرونا و ویروس

کارکرد نهادهای رسمی (دولت آمریکا) و کرونا در ایالات متحده آمریکا

وحدت، یکپارچگی و انسجام بخش های مختلف نهاد دولت در کشورها نقش بسزایی در انجام وظایف قانونی و حل مسائل مختلف در هر یک از جوامع دارد. چرا که چند صدایی و عدم اتخاذ رویه واحد در نهادهای رسمی یک جامعه نه تنها آنها را در حل مسائل دچار مشکل می کند بلکه خود ممکن است ایجاد کننده مسائل و مشکلات جدید نیز گردد. بررسی عملکرد نهاد رسمی دولت در ایالات متحده آمریکا از ابتدای شیوع بیماری کرونا در مواجهه و مقابله با پاندمی کرونا و ویروس به دلیل عدم وحدت و انسجام لازم در نهاد دولت آمریکا، مدیریت ضعیفی در مقابله با کرونا نشان داد که یکی از مهم ترین عوامل بالای مبتلایان و کشته شدگان ناشی از ویروس کرونا در ایالات متحده آمریکا محسوب می شود. علی رغم این که آمریکا به عنوان یکی از کشورهای پیشرو در تولید واکسن کرونا در جهان محسوب می شود و موفق به

تولید سه واکسن فایزر، جانسون اند جانسون و مدرنا گردید، اما با این وجود، مواضع، سیاست‌ها و اقدامات نادرست و عدم انسجام وحدت در مجموعه حاکمیت و رئیس جمهور وقت آمریکا به‌ویژه ترامپ از جمله‌ی دلایل ناکارآمدی نهاد دولت در ایالات متحده آمریکا در مبارزه با کرونا به‌شمار می‌رود. اگر چه با روی کار آمدن دولت جدید (بایدن) در آمریکا و تسریع در تولید واکسن و تزریق عمومی آن از شدت آمار مبتلایان و فوتی‌های ناشی از کرونا در آمریکا کاسته شد اما با این وجود بر اساس گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت، آمریکا هنوز از جمله‌ی کشورهای محسوب می‌شود که دارای بالاترین آمار مبتلایان و فوتی‌ها در جهان می‌باشد. در ادامه به مهم‌ترین اقدامات نهاد رسمی در ایالات متحده آمریکا که سبب به‌وجود آمدن بیشترین مبتلایان و فوتی‌های ناشی از کرونا در جهان گردید، اشاره می‌شود.

تضعیف نهاد(نظام) بهداشتی و درمانی ایالات متحده آمریکا

سیاست‌ها و اقدامات نادرست نهاد دولت در ایالات متحده آمریکا در خصوص نظام بهداشت و درمان این کشور از جمله‌ی دلایل ناکارآمدی ایالات متحده آمریکا در مقابله با کرونا و ویروس می‌باشد. کاهش و تعدیل نیروها و بسیاری از کارکنان در نهاد(نظام) بهداشتی در فدرال، کاهش قابل ملاحظه‌ی بیمه‌ها و کاستن از ارائه خدمات و تسهیلات بهداشتی؛ ملغی کردن بسیاری از طرح‌های پزشکی مصوب در دوران دولت قبل (اوباما)، از جمله‌ی اقدامات تضعیف کننده‌ی نهاد(نظام) بهداشتی و درمانی در ایالات متحده آمریکا در مواجهه با کرونا می‌باشد که زمینه‌ساز محرومیت بسیاری از مردم از بیمه‌های درمانی و بهداشتی و وخیم‌تر شدن اوضاع آنان در زمان شیوع کرونا و در نتیجه افزایش تعداد مبتلایان به آن ویروس و آمار بالای فوتی‌ها در ایالات متحده آمریکا گردید (ایوانز، ۲۰۲۰: ۱۱۱-۱۱۳؛ پارک و بوشی، ۲۰۲۰: ۸-۱۱).

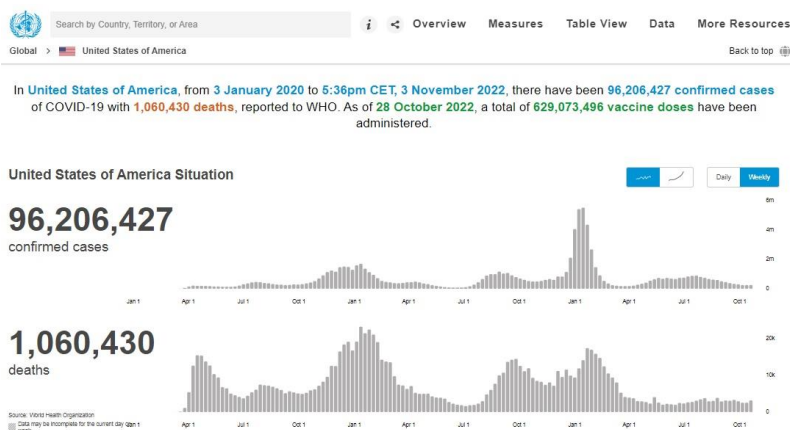
واگرایی و محرومیت از ظرفیت نهادهای بهداشتی جهانی

فراگیری یک بحران به‌ویژه به‌صورت پاندمی در عرصه‌ی بین‌الملل، مقتضی اتخاذ سیاست‌های تعاملی و هم‌گرایانه کشورها و ایجاد ائتلاف جهت حل بحران و پاندمی مذکور می‌باشد. بر این اساس مقابله با کوید ۱۹ به‌عنوان یک بحران و پاندمی بین‌المللی مستلزم ایجاد ائتلاف و همکاری بین‌المللی در سطوح مختلف اعم از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی است. در این میان یکی دیگر از عواملی که در تشدید ضعف مدیریتی ایالات متحده آمریکا در مواجهه با کرونا و ویروس تأثیر گذاشت، محرومیت از ظرفیت‌های نهادهای بهداشتی جهانی به دلیل مواضع و اقدامات نادرست نهاد دولت به‌ویژه رئیس جمهور وقت آمریکا ترامپ، و به‌طور کلی، اتخاذ سیاست‌های واگرایانه با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی از جمله چین و سازمان جهانی بهداشت می‌باشد. ترامپ در ادامه سیاست‌های ضد چین خود در عرصه‌ی اقتصادی، به بهانه شیوع ویروس کرونا از ووهان چین، آن کشور را مسئول شیوع بیماری کرونا در آمریکا معرفی کرد (کان، ۲۰۲۰: ۳). این اتهام‌زنی علاوه بر این که پاسخ متقابل چین را مبنی بر نقش سربازان آمریکایی در شیوع کرونا در ووهان، در پی داشت (راملر، ۲۰۲۰)، سبب گردید تا ایالات متحده آمریکا از ظرفیت بهداشتی چین به‌ویژه واکسن‌های تولیدی آن کشور جهت مقابله با بیماری کرونا در آمریکا محروم شود.

اتهام‌زنی علیه سازمان جهانی بهداشت و متهم کردن آن به همکاری با چین و نقش داشتن این سازمان در شیوع ویروس کرونا در جهان و مرگ هزاران نفر در آمریکا و جهان یکی دیگر از مواضع نهاد دولت در ایالات متحده آمریکا محسوب می‌شود که منجر به قطع کمک‌های مالی دولت آمریکا به سازمان جهانی بهداشت گردید (ویلیکی، ۲۰۲۰: ۳). این امر نیز در واقع به نوعی ایالات متحده آمریکا را از ظرفیت‌های بهداشتی آن سازمان محروم نمود.

کارکرد نهادهای غیررسمی و ناملموس و کرونا در آمریکا

نهادهای غیررسمی و نیز ناملموس نقش مهمی در حیات سیاسی اجتماعی و شکل دادن به فضا و کنش‌های بازیگران یک جامعه دارند. و میان آنها و نهادهای رسمی رابطه‌ای دو طرفه وجود دارد. با این وجود، عملکرد نهادهای رسمی همواره به قوانین غیررسمی و هنجارهای نامحسوس وابسته می‌باشد. بررسی کارکرد نهادهای غیررسمی و نیز ناملموس در ایالات متحده آمریکا در دوران کرونا نشان می‌دهد که نهادهای مذکور نتوانستند به‌عنوان نهادی مستقل از نهاد دولت نقشی مؤثر داشته باشند. رهبران سیاسی ایالات متحده آمریکا نیز نه تنها نتوانستند با ایجاد تقویت زیرساخت‌های غیررسمی و همبستگی از ظرفیت مردمی و نهادهای غیررسمی جامعه آمریکا در مبارزه با کرونا استفاده کنند. بلکه اقدامات نهاد دولت به‌ویژه در عرصه‌ی نظام بهداشتی و درمانی و نیز بحران اقتصادی ناشی از شیوع کرونا زمینه‌ساز نوعی بی‌اعتمادی در بین مردم آمریکا را فراهم نمود و این امر نیز سبب اعتراضات گسترده‌ی مردمی علیه نهاد دولت در ایالات متحده گردید. شکل‌گیری جنبش‌های اعتراضی طبقات محروم به‌ویژه سیاهپوستان که بیشترین آسیب و تلفات را از شیوع کرونا در آمریکا متحمل شده بودند (اسمیت، ۲۰۲۰: ۷۱؛ ریچ، ۲۰۲۰: ۲۶). و نیز استقلال‌خواهی برخی از ایالت‌های مهم و حساس همچون ایالت کالیفرنیا که در دوران شیوع کرونا مورد تبعیض دولت واقع شده بودند (اسنپ و رایت، ۲۰۲۰: ۶)، از جمله پیامدهای اقدامات نهاد رسمی دولت در سطح اجتماعی و نهادهای غیررسمی و ناملموس محسوب می‌شود.

شکل ۲: آمار کرونا و ویروس در ایالات متحده آمریکا

جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با کرونا ویروس

کارکرد نهاد رسمی (نظام) و کرونا در ایران

عکس‌العمل اولیه نهاد رسمی در ایران در مدیریت کرونا با ضعف‌ها و تردیدهایی در تصمیم‌ها در عرصه‌ی مدیریتی همراه بود. این امر نیز گسترش این بیماری را در کشور رقم زد و سبب قرار گرفتن ایران در بین ۱۰ کشور نخست از جهت مبتلایان و فوتی‌ها گردید. عدم تدارک تمهیدات لازم و اقدامات پیشگیرانه‌ای مانند محدودیت‌های اجتماعی، عدم وجود شفافیت در اطلاعات درباره‌ی وضعیت کرونا در کشور از سوی نهاد رسمی در ایران انتقاداتی را متوجه عملکرد دولت (دوازدهم) نمود. پس از استقرار دولت جدید در ایران و استفاده بهینه از ظرفیت نهادهای اجتماعی و نیز بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای نظامی و نیز فعال شدن هر چه بیشتر دیپلماسی و تعامل گسترده با کشورهای غیرمعاند، جمهوری اسلامی ایران وارد مرحله‌ی جدیدی از مبارزه با کرونا شد که موفقیتی نسبتاً پایدار در مهار کرونا در کشور را رقم زد. در این بین تشکیل ستاد ملی مبارزه با کرونا یکی از مهم‌ترین اقدامات جمهوری اسلامی ایران جهت مقابله منسجم با شیوع بیماری کرونا در جامعه محسوب می‌شود. با توجه به مرجعیت آن ستاد نسبت به هر آنچه که مربوط به مسأله‌ی کرونا در جمهوری اسلامی ایران است، لذا مصوبات آن برای عموم جامعه اعم از نهادهای رسمی و غیررسمی لازم‌الاجرا گردید. تقویت نظام سلامت، تصویب و نظارت بر اجرای پروتکل‌های بهداشتی، تولید لوازم بهداشتی و درمانی مقابله با کرونا همچون کیت‌های تشخیص ویروس کرونا، دارو، مواد ضدعفونی، دستگاه‌های اکسیژن‌ساز و ماسک، تولید واکسن ایرانی در کنار خرید واکسن خارجی، تزریق گسترده و شبانه‌روزی واکسن از جمله‌ی مهم‌ترین اقدامات ستاد مذکور است. در این میان، یکی از نهادهایی که باعث تقویت ستاد ملی مبارزه با کرونا و تحقق مصوبات آن در مهار نسبی کرونا در کشور گردید، نهاد رهبری در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. تأیید تشکیل ستاد ملی مبارزه با کرونا، مرجعیت قائل شدن برای تصمیمات ستاد ملی مبارزه با کرونا، حمایت از حرکت‌های جهادی و داوطلبانه در مبارزه با کرونا، تأکید بر رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی توسط مسئولان و پیشقدم شدن مقام رهبری در رعایت دستورالعمل‌های مذکور، حمایت از واکسن تولید داخل، عدم ممنوعیت استفاده از واکسن خارجی از جمله‌ی مهم‌ترین اقدامات نهاد رهبری در تقویت و حمایت از نهاد ستاد ملی مبارزه با کرونا به‌شمار می‌رود (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۲۰۲۱). سیر نزولی آمار و تک‌رقمی شدن تعداد فوتی‌ها و کاهش چشمگیر تعداد مبتلایان و دو رقمی شدن آن در برخی ایام، حاکی از موفقیت نسبی نهاد رسمی در مبارزه با کرونا در جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

کارکرد نهادهای غیررسمی و کرونا ایران

نقش‌آفرینی مردم در تحصیل سلامت خود از جمله‌ی اصول مراقبت‌های اولیه سلامت از سوی سازمان جهانی بهداشت معرفی شده است (لاون و دیگران، ۲۰۰۸: ۳۷۲). روحیه مشارکت، همدلی و نوع‌دوستی در حوزه‌های مختلف مانند کمک به اقشار آسیب‌پذیر و امور خیرخواهانه از جمله‌ی ویژگی‌های مردم ایران

می‌باشد که ریشه در ارزش‌ها و تعالیم دینی و اخلاق اسلامی دارد^۱. سازمان‌ها و گروه‌های مردمی مختلفی در ایران برای پیشگیری و کنترل بیماری کرونا، همکاری و مشارکت داشته‌اند. تغییر رفتار مردم و ارتقای سطح بهداشت فردی، ایجاد فاصله‌گذاری فیزیکی، غربالگری، بیماریابی فعال و ایزوله نمودن افراد مثبت از جمله اقدامات انجام شده در ایران در مبارزه با کرونا می‌باشد که با مشارکت کلی جامعه صورت گرفته است (شیرزاد و دیگران، ۲۰۲۰: ۶۳-۷۰). به بیان دیگر، یکی از مهم‌ترین عوامل مدیریت شیوع بیماری کرونا در جمهوری اسلامی ایران، ورود نهادهای غیررسمی به صحنه مبارزه با بیماری کرونا می‌باشد که در کنار اقدامات و تلاش‌های نهادهای رسمی دولتی، نقش بسزایی در مهار و پیامدهای کرونا در ایران ایفا کردند. نهادهای غیررسمی در قالب گروه‌ها و تشکل‌های جهادی و داوطلبانه مردمی و نیز در قالب طرح مواسات و نیز طرح شهید سلیمانی به ایفای نقش در مبارزه با کرونا و ویروس پرداختند.

نقش آفرینی در عرصه‌ی درمان و پیشگیری

تشکیل قرارگاه‌های مبارزه با کرونا و حضور در مراکز درمانی و کمک به کادر پزشکی در درمان بیماران مبتلا به کرونا، انجام خدمات و اقدامات پیشگیرانه در جامعه مانند تولید انواع ماسک و گان‌های بهداشتی، ضدعفونی کردن معابر و مراکز درمانی، کفن و دفن جانباختگان از جمله اقدامات نهادهای غیررسمی جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با کرونا می‌باشد (حسینی ذبیح‌نور، جلالی فراهانی، ابراهیم‌نیا، ۲۰۲۰: ۹۸-۹۹). قریب به ۲۴۰ هزار نیروی داوطلبانه و جهادی در طی دوران کرونا به خدمت‌رسانی به بیماران کرونایی و یاری به کادر درمان در حوزه‌های مختلف پرداخته‌اند.

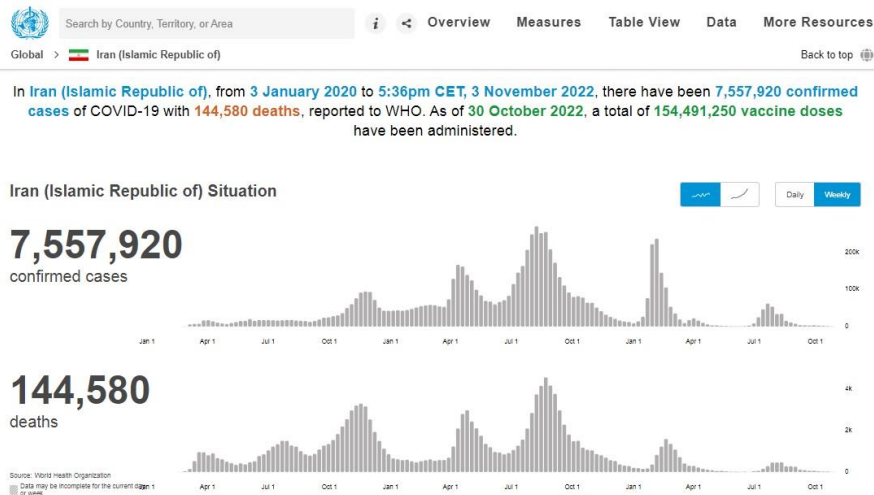
نقش آفرینی در عرصه‌ی مهار پیامدها

خدمت‌رسانی در عرصه‌ی مهار پیامدهای اجتماعی و اقتصادی کرونا، یکی دیگر از اقدامات نهادهای غیررسمی در قالب گروه‌های جهادی و داوطلبانه در جمهوری اسلامی ایران به‌شمار می‌آید. مشکلات اقتصادی از جمله مهم‌ترین پیامدهای کرونا محسوب می‌شود که بسیاری از مردم به‌ویژه اقشار و طبقات محروم جامعه را دچار مشکلات معیشتی کرد. در این راستا گروه‌های جهادی و داوطلبانه مردمی در قالب طرح مواسات و همدلی که ریشه در نهادهای ناملموس (هنجارهای دینی و میانی فرهنگی اسلامی) دارد، با ارسال کمک‌های معیشتی در جهت حل مشکلات اقتصادی ناشی از کرونا تلاش کردند. این امر نیز سبب افزایش اعتماد اجتماعی و در نتیجه همدلی و همکاری مردم در مبارزه با کرونا در جمهوری اسلامی ایران گردید.

طرح شهید سلیمانی و همبستگی و هم‌افزایی نهادهای رسمی و غیررسمی

یکی از اقدامات راهبردی جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با کرونا که نقش بسزایی در کاهش موارد ابتلا و فوتی‌های ناشی از کرونا داشت، اجرای طرح شهید سلیمانی می‌باشد. در این طرح نهادهای رسمی و نهادهای غیررسمی و جهادی به‌صورت متمرکز و هماهنگ با هدف پیشگیری، مدیریت و کنترل همه‌گیری

بیماری کووید-۱۹ و کاهش پیامدهای ناشی از آن در شش گام، به مشارکت با یکدیگر پرداختند. حیطة آموزش و اطلاع‌رسانی، حیطة مراقبتی، حیطة نظارتی و حیطة حمایتی از جمله مهم‌ترین حیطة‌های راهبردی طرح شهید سلیمانی می‌باشد (دبیرخانه ستاد سلامت مقابله با همه‌گیری کووید -۱۹، آذر ۲۰۲۱).

شکل ۳: آمار کرونا ویروس در جمهوری اسلامی ایران

بررسی وجوه تشابه و تفاوت عملکرد دو کشور و استخراج مدل مطلوب

عملکرد ایالات متحده آمریکا و جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با کرونا ویروس حاکی از وجود مشابهت‌هایی از یک سوء و نیز تفاوت‌هایی از سوی دیگر است.

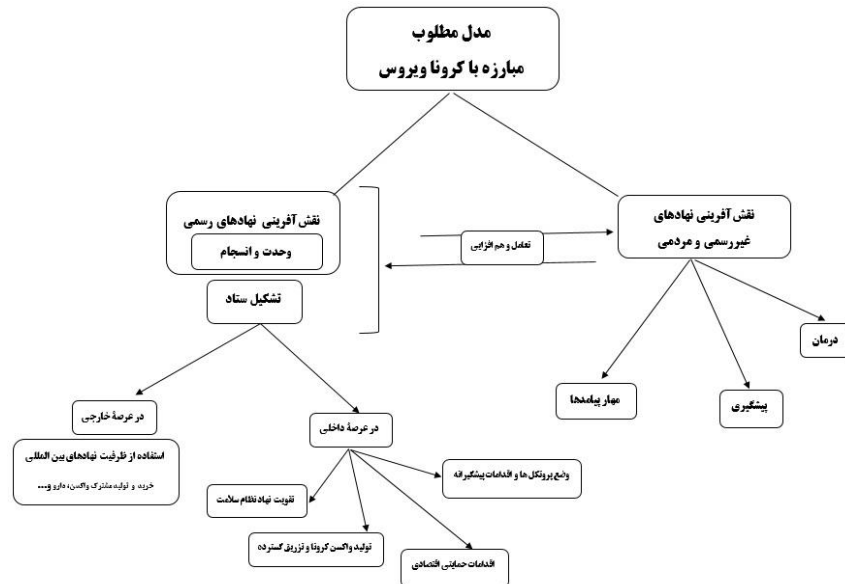
و اما اهم مشابهت‌ها؛ ۱- عکس‌العمل اولیه نهاد رسمی در هر دو کشور در مواجهه با کرونا ویروس با ضعف‌ها و تردیدهایی در عرصه‌ی مدیریتی همراه بود. ۲- در هر دو کشور نهاد نظام سلامت از جمله کادر درمان اعم از پزشکان، پرستاران و کارکنان مراکز درمانی در خط مقدم مبارزه با کرونا قرار داشتند و در این مسیر برخی جان خود را نیز فدا کردند. ۳- نهاد رسمی در هر دو کشور اقدام به تولید واکسن کرونا و تزریق گسترده‌ی آن نمود. ۴- هر دو کشور پروتکل‌ها و اقدامات پیشگیرانه‌ای را متناسب با شرایط در دستور کار قرار دادند. ۵- هر دو کشور اقدامات حمایتی اقتصادی را در دستور کار قرار دادند.

و اما اهم تفاوت‌ها؛ ۱- نهاد رسمی در جمهوری اسلامی ایران با تشکیل ستاد ملی مبارزه با کرونا، با ایجاد وحدت و انسجام در عرصه‌ی مدیریتی و حرکت به سمت تصمیمات مبتنی بر کارشناسی به تدریج بر ضعف‌های اولیه غلبه کرد. اما در مقابل نهاد رسمی در ایالات متحده آمریکا به دلیل عدم وحدت و انسجام لازم در عرصه‌ی مدیریتی نتوانست بر ضعف‌های اولیه غلبه کند و این وضع تا روی کار آمدن دولت جدید (بایدن) ادامه داشت. ۲- نهاد رسمی در جمهوری اسلامی ایران نهاد سلامت را به لحاظ مالی،

تجهیزات و نیروی انسانی تقویت نمود، اما در مقابل نهاد رسمی در ایالات متحده آمریکا با اقداماتی که انجام داد زمینه ساز تضعیف نهاد سلامت گردید. ۳- نهاد رسمی در جمهوری اسلامی از ظرفیت‌های بین‌المللی در راستای مبارزه با کرونا استفاده نمود. اما در مقابل نهاد رسمی در ایالات متحده آمریکا از ظرفیت‌های مذکور بهره نبرد. ۴- در جمهوری اسلامی ایران نهادهای غیررسمی و مردمی هم در پیشگیری و درمان و هم در مهار پیامدها همه‌گیری کرونا نقشی فعال ایفا کردند اما در مقابل نهادهای غیررسمی و مردمی در ایالات متحده آمریکا نقش چندانی در مبارزه با کرونا ایفا نکردند. ۵- در جمهوری اسلامی ایران نوعی هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی ایجاد شد. اما در مقابل در ایالات متحده آمریکا هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی ایجاد نشد.

جدول ۴: مشابهت‌ها و تفاوت‌های ایران و آمریکا در مواجهه با کرونا

تفاوت‌ها در مواجهه با کرونا		مشابهت‌ها در مواجهه با کرونا	
جمهوری اسلامی ایران	ایالات متحده آمریکا	جمهوری اسلامی ایران	ایالات متحده آمریکا
ایجاد وحدت و انسجام در عرصه‌ی مدیریتی	عدم وحدت و انسجام لازم در عرصه‌ی مدیریتی	وجود ضعف‌های مدیریتی در عکس‌العمل اولیه	وجود ضعف‌های مدیریتی در عکس‌العمل اولیه
تقویت نظام سلامت	تضعیف نظام سلامت	نقش آفرینی نهاد سلامت در خط مقدم مبارزه با کرونا	نقش آفرینی نهاد سلامت در خط مقدم مبارزه با کرونا
استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی	عدم استفاده از ظرفیت‌های بین‌المللی	تولید واکسن کرونا و تزریق گسترده‌ی آن	تولید واکسن کرونا و تزریق گسترده‌ی آن
نقش آفرینی فعال نهادهای غیررسمی در پیشگیری، درمان و مهار پیامدها	عدم نقش آفرینی فعال نهادهای غیررسمی	در دستور کار قرار دادن پروتکل‌ها و اقدامات پیشگیرانه	در دستور کار قرار دادن پروتکل‌ها و اقدامات پیشگیرانه
شکل‌گیری هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی	شکل‌گیری هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی	در دستور کار قرار دادن اقدامات حمایتی اقتصادی	در دستور کار قرار دادن اقدامات حمایتی اقتصادی

نمودار ۱: مدل مطلوب در مبارزه با کرونا ویروس

نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی تطبیقی عملکرد جمهوری اسلامی ایران و ایالات متحده آمریکا در مواجهه با بحران کرونا ویروس انجام شده است. بحران کوید ۱۹ که در عرصه سلامت رخ داده است، به علت سربایت سهل و سریع، به سرعت به بحرانی جهانی تبدیل گردید و بسیاری از کشورها را در بر گرفت. بحران در عرصه اقتصادی یکی دیگر از پیامدهای این ویروس بود که ناشی از تمهیدات پیشگیرانه مانند قرنطینه، فاصله گذاری اجتماعی، تعطیلی کسب و کارها و غیره بود که این امر سبب ایجاد بحران در عرصه اقتصاد جهانی و حتی تمامی زمینه های زندگی بشری گردید. در این بین، مواجهه و اقدام دولت ها در زمینه مدیریت این بحران کم نظیر، بسیار تعیین کننده می باشد. بررسی عملکرد ایالات متحده آمریکا و جمهوری اسلامی ایران از وجود برخی شباهت ها و تفاوت ها در مبارزه با کرونا ویروس حکایت دارد. به گونه ای که در واقع وجود تفاوت های مذکور خروجی متفاوتی را از جهت مبتلایان و فوتی ها نسبت به جمعیت دو کشور رقم زده است.

سیاست های اتخاذی حاکمیت و دولت در جمهوری اسلامی ایران هر چند در مراحل ابتدایی ورود این ویروس به کشور انتقادات بسیاری را به دنبال داشت، اما به تدریج جمهوری اسلامی ایران توانست از یک سوء به دلیل ایجاد انسجام و وحدت در سطح نهادهای رسمی با تشکیل ستاد ملی مبارزه با کرونا و مرجعیت بخشی به آن ستاد و در نتیجه اتخاذ اقدامات پیشگیرانه و حمایتی و تقویت نهاد نظام سلامت و نیز استفاده بهینه از ظرفیت های بین المللی به ویژه واردات واکسن از کشورهای غیرمعاند بخصوص پس از

روی کارآمدن دولت سیزدهم و از سوی دیگر بهره‌گیری بهینه از ظرفیت هنجارهای دینی و نهادهای غیررسمی در قالب گروه‌های جهادی و طرح آموزه مواسات، توانست با ایجاد همبستگی و هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی خود به‌ویژه با اجرای طرح شهید سلیمانی، به مهار نسبی این بیماری در سطح کشور دست یابد. کاهش چشمگیر آمار مبتلایان و صفر شدن آمار جان باختگان در برخی ایام، حاکی از کیفیت عملکرد مذکور است.

اما در مقابل، ایالات متحده آمریکا که در ابتدای شیوع این بحران، از مصون‌ترین کشورها محسوب می‌شد، اما به دلیل ضعف‌های کارکردی هیئت حاکمه به‌ویژه در دولت سابق (ترامپ)، در صدر بیشترین مبتلایان و فوتی‌ها قرار گرفت به‌طوری‌که که بیماری کرونا به معضلی لاینحل در امریکا تبدیل شد. مجموعه سیاست‌های دولت وقت ایالات متحده در مقابله با این بحران به این مسئله منتهی شد که با واردکردن اتهامات گسترده، گسترش کرونا در ایالات متحده را ناشی از توطئه چین، سازمان جهانی بهداشت و محصول عملکرد دولت قبلی در آمریکا معرفی کند. در حالی که قریب به ۴۲ درصد مردم آمریکا، علت اصلی شیوع کرونا در کشورشان را در واقع ناشی از عملکرد ضعیف هیئت حاکمه ایالات متحده می‌دانند (برنسون، ۲۰۲۰: ۱). به عبارت دیگر ایالات متحده آمریکا به‌ویژه در دولت سابق (ترامپ) از یک سو به دلیل عدم وحدت و انسجام لازم در نهادهای رسمی آن و در نتیجه سیاست‌گذاری و اقدامات نادرست بخصوص در عرصه‌ی نظام بهداشتی و درمانی و از سوی دیگر به دلیل عدم مشارکت نهادهای غیررسمی که در واقع یکی از مهم‌ترین دلایل آن کاهش اعتماد اجتماعی ناشی از عدم انسجام و اقدامات تعدیلی مذکور توسط نهادهای رسمی بود، در مواجهه و مقابله با شیوع بیماری کرونا عملکرد مطلوبی از خود نشان نداد که این امر نیز زمینه‌ساز آمار بالای مبتلایان و کشته‌شدگان ناشی از ویروس کرونا در ایالات متحده آمریکا گردید. به عبارت دیگر ایالات متحده آمریکا به دلیل ناتوانی در ایجاد همبستگی و هم‌افزایی میان نهادهای رسمی و غیررسمی آن در مقابله با کرونا بلکه به‌وجود آمدن شکاف و بی‌اعتمادی میان آن دو نهاد، یکی از ضعیف‌ترین عملکردها را در میان کشورهای جهان از خود بر جای گذاشت. اگرچه با روی کار آمدن دولت جدید (بایدن) در ایالات متحده‌ی آمریکا به دلیل فاصله گرفتن از سیاست‌های دولت قبل و به ثمر رسیدن تولید واکسن و تزریق گسترده‌ی آن در کشور، از شدت آمار مبتلایان و فوتی‌ها کاسته شد، اما با این وجود هنوز این کشور در صدر مبتلایان و فوتی‌های ناشی از کرونا و ویروس در جهان قرار دارد.

References

- Ajam Oghlu, Daron and Robinson, James (2011). Economic roots of dictatorship and democracy, translated by Jafar Khairkhahan and Ali Sarzaim, Tehran, Kavir. (In Persian)
- Alishahi, Abdul Reza; Forozan, Younes; Masoudnia, Hossein (2020). "Corona pandemic and the intensification of the nation-state gap in the United States with an emphasis on Donald Trump's policies", Iran's social issues, year 11, number 1. (In Persian)
- Berenon, Tessa, (2020). President Trump's Re-election Strategy Is to Convince America He's the Man to Fix All This. Will It Work?, Time, 20 April 2020.
- Carroll, S., & Fox, R. (2020). *Gender and Election*, Oxford: Oxford University Press.
- Chowkwanyun, M., & Reed Jr, A. L. (2020). "Racial health disparities and Covid-19 caution and context". New England Journal of Medicine, 383(3), 201-203.
- Cowan, J. (2020). Is California a Nation-State? NewYorkTimes, 14 April.
- Dara, Jalil; Karimi, Fardin (2020). "Comparative study of governments' confrontation with the Corona epidemic from the perspective of social capital", Contemporary Political Studies Quarterly, Year 11, Number 4. (In Persian)
- Fallah Hosseinabadi, Fariba, Sarbazian, Roghieh (2020). "Explaining the concept of social capital and its functions", collection of essays on social capital, Tehran, Shirazeh Publications. (In Persian)
- Heydari, Alireza (2019). Technological Technocracy: A Theoretical Representation, "Comparison of the ability of the government of Iran and selected East Asian countries in the policymaking of Covid-19", Political Science Research Quarterly, Volume 15, Number 2. (In Persian)
- Hosseini Zijoud, Seyedreza, Jalali Farahani, Alireza and Ebrahim Nia, Mahdi (2020). "People's groups and Basij forces, helpers in the fight against Covid-19", Military Medicine Magazine, Volume 22, Number 2, April. (In Persian)
- Imani Jajermi, Hossein (2020). "Social Consequences of Corona Virus Outbreak in Iranian Society, Scientific Quarterly - Specialized Evaluation of Social Effects", Volume 1, Number 2. (In Persian)
- IRNA news agency, "World Health Organization director general's praise for Iran's actions in dealing with Corona", access at: www.irna.ir/news/84669688. (In Persian)
- Jafari, Reza; Kohestani, Amir (2020). *The impact of Corona on the economy of Iran and the world, the first international conference on industrial engineering, economics and management*. (In Persian)
- Kazemi, Hojjat (2013). "Institutionalism as a model for political analysis", two scientific-research quarterly "Theoretical Policy Research", number 13, spring and summer. (In Persian)
- Khoshnoudi Far, Mehrnoosh (2018). "Review of health and treatment systems by the World Health Organization", Hospital Quarterly, Volume 5, Number 6. (In Persian)
- Lawn, JE; Rohde, J; Rifkin, S; Were, M; Paul, VK; Chopra, M. (2008). *Alma-Ata 30 years on: revolutionary, relevant, and time to revitalise*. The Lancet.
- March, J. G., & Olsen, J. P. (1989) *Rediscovering Institutions: the Organizational Basis of Politics*, New York: Free Press.

- Marsh, David and Stocker, Jerry (2005). *Method and Theory in Political Science*, translated by Amir Mohammad Haji Yousefi, Tehran: Research Institute of Strategic Studies. (In Persian)
- Menati, Hossein (2020). "Investigation of the effect of the Corona virus - Covid-19 on the global economy", scientific quarterly - specialized in social impact assessment, period A, number 2. (In Persian)
- Ministry of Health and Medical Education (2020/06/24). The actions of the Islamic Republic of Iran in the prevention, control and confrontation of COVID 19, 2020. Available at <https://behdasht.gov.ir> /Access date.
- Mir Khalili, Ali Asghar; Joghtay Sabzevari, Rahmatullah (2019). "Managing Meaning in the Corona Crisis (Discourse Analysis of the Islamic Revolution and Liberal Democracy)", *Journal of Soft Power Studies*, Volume 9, Number 21. (In Persian)
- Nadeem, S. (2020). "Coronavirus COVID-19: Available free literature provided by various companies", journals and organizations around the world. *Journal of Ongoing Chemical Research*, 5(1): 7-13.
- Nasiri Hamid, Reza (2020). "Corona crisis as an opportunity to rethink the current political situation", *Political Science Research Quarterly*, Year 15, Number 2. (In Persian)
- Naumann, J. (2019). "A Hypothesis and Evidence That Mercury May be an Etiological Factor in Alzheimer's disease", *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(12): 1-15.
- North, Douglass, C. (1990). *Institution, institutional change and economic performance*, Cambridge: Cambridge university press.
- Park, Simon and Boushey, Heather, (2020). "The coronavirus recession and economic inequality: A roadmap to recovery and long-term structural change", Washington D.C: Washington Center for Equitable Worth.
- Presidential information base (2019). "The President with a new announcement and order to the Minister of Health, Treatment and Medical Education: the power of all relevant groups should be used to prevent the spread and eradication of Corona/reports should be continuously provided to the President." Access at: <https://www.president.ir/fa/114006>. (In Persian)
- Reich, R. (2020). "Covid-19 pandemic shines a light on a new kind of class divide and its inequalities". *The Guardian*, 26(04).
- Reston, M. (2020). *Governors dispute Trump's claim that there's enough coronavirus testing*, CNN, 19 April.
- Rose, R. (1991). "Comparing Forms of Comparative Anaysis", *Political Studies*, 39: 62-446.
- Rummler, Orion (2020). "Pelosi and McConnell Reject Additional Coronavirus Tests for Congress", *Axios Press*, 2 May 2020.
- Schmidt, V. A. (2020). *Europe's crisis of legitimacy: Governing by rules and ruling by numbers*.
- Schniepp, M., & Wright, B. (2020). *Unemployment Rate Holds Steady at 15 percent*, California Economic Forecast.
- Shafiei, Alireza (2009). *Social Gap and Degeneration in American Society*, Tehran: Moderan Publications. (In Persian)

- Shafii Seifabadi, Mohsen; Bagheri Dolatabadi, Ali (2020). “Comparative study of the performance of the government of Iran and Singapore in dealing with Corona and their future”, Government Research Quarterly, No. 22. (In Persian)
- Shahriari, Haider (2020). "Social-Political Behavior of the New Corona Virus (Covid-19)", Political Science Quarterly, Year 15, Number 2. (In Persian)
- Shariati, Shahrouz and Yousefi, Amin (2020). "Corona Pandemic and Polyheuristic Analysis of Iran's Foreign Policy", Political Science Quarterly, Year 15, Number 2. (In Persian)
- Shirzad, H; Abbasi Farajzadeh, M; Hosseini Zijoud, SR; Farnoosh, G. (2020). “The Role of Military and Police Forces in Crisis Management due to the COVID- 19 Outbreak in Iran and the World”. Journal of Police Medicine, 9: 63-70.
- Taqvai, Abbas and Larkjooi, Atefeh (2020). “International law and pandemic diseases (case study: Corona virus)”, Political Strategy Quarterly, Volume, 4, Number 13. (In Persian)
- Wilkie, C., & Mangan, D. (2020). *Trump Blames Obama for Lack of Coronavirus Tests: ‘I Don’t Take Responsibility at All.’* CNBC.